

Ορισμένα από τα βασικά Συμπεράσματα της Έκθεσης του ΙΝΕ ΓΣΕΕ για την Ελληνική Οικονομία και την Απασχόληση 2017

Η ασκούμενη πολιτική δημοσιονομικής λιτότητας έχει φτάσει σε ακραία όρια τόσο ως προς τη μείωση των κοινωνικών δαπανών όσο και ως προς την υπερφορολόγηση. Η συνέχιση της ίδιας πολιτικής θα υπονομεύσει περαιτέρω τις βασικές δημοσιονομικές λειτουργίες, τη φερεγγυότητα του δημόσιου τομέα και τη βιωσιμότητα του χρέους.

Με δεδομένη την τρέχουσα δημοσιονομική κατάσταση η μείωση του πιστωτικού ρίσκου της χώρας, και συνεπώς του κόστους δανεισμού, όπως και η πιθανότητα εξόδου της χώρας για δανεισμό στις αγορές, είναι μικρή. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η υπερφορολόγηση δεν δημιουργεί βιώσιμα πρωτογενή πλεονάσματα, ενώ η εύθραυστη και αβέβαιη τάση μεγέθυνσης της οικονομίας δεν δημιουργεί διατηρήσιμες προσδοκίες δημοσιονομικής φερεγγυότητας. Η ένταξη της οικονομίας στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) θα διευκόλυνε την έξοδο της χώρας στις αγορές, δεν θα είχε όμως προσδιοριστικό ρόλο στην ανάκτηση της φερεγγυότητας της χώρας.

Η επεκτατική δυναμική της οικονομίας είναι εύθραυστη και ενδογενώς αδύναμη. Δεν παρατηρείται κάποιος ουσιαστικός παραγωγικός μετασχηματισμός που θα δημιουργούσε βάσιμες προσδοκίες μετάβασης της οικονομίας σε νέο, εξωστρεφές και διατηρήσιμο μοντέλο οικονομικής μεγέθυνσης.

Η κατανάλωση σημειώνει σημαντική απόκλιση από το διαθέσιμο εισόδημα μετά το 2012. Τα νοικοκυριά, στο σύνολό τους, εμφανίζονται να έχουν αρνητικές νέες αποταμιεύσεις. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το ότι τα νοικοκυριά έχουν αρνητικό νέο δανεισμό συνεπάγεται ότι είναι πολύ πιθανό η κατανάλωση να χρηματοδοτείται από μη δηλωμένα εισοδήματα και από τη μείωση του πλούτου τους.

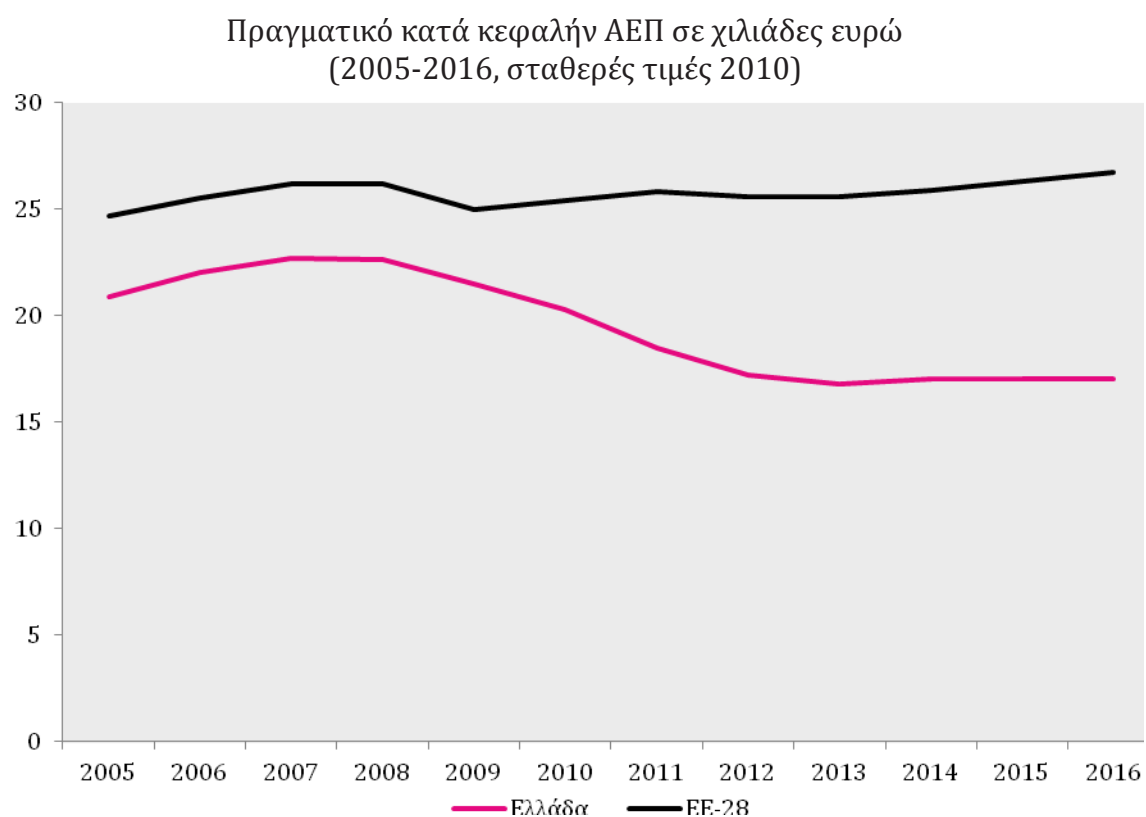
Ωστόσο, η μείωση του πλούτου των νοικοκυριών έχει αρνητική επίδραση στις καταθέσεις τους και στη δυνατότητα ικανοποίησης των φορολογικών και των δανειακών υποχρεώσεών τους. Το ίδιο ισχύει και για τον επιχειρηματικό τομέα της οικονομίας. Οι προαναφερόμενες τάσεις επηρεάζουν αρνητικά τη φερεγγυότητα του τραπεζικού συστήματος και προκαλούν εμπλοκή στο ρόλο του στο σύστημα πληρωμών και χρηματοδότησης της οικονομίας. Ως προς το ζήτημα αυτό, η ένταξη της οικονομίας στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης θα είχε σταθεροποιητική επίδραση στο τραπεζικό σύστημα, ωστόσο χρονικά περιορισμένη.

Το 68,9% των εργαζομένων με μερική απασχόληση δηλώνει ότι ο λόγος για τον οποίο απασχολείται με αυτή τη μορφή εργασίας είναι ότι δεν μπορούσε να βρει πλήρη απασχόληση. Η μακροχρόνια ανεργία συνεχίζει να κινείται σε ποσοστό μεγαλύτερο του 70%. Εξετάζοντας άλλα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ανεργίας, παρατηρούμε ότι το ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται σημαντικά υψηλότερο στις γυναίκες (27,2%) σε σχέση με τους άνδρες (18,9%) και στις νεότερες ηλικίες σε σχέση με τις γηραιότερες. Ειδικότερα, η ανεργία στην ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών βρίσκεται στο 44,2%, στην ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών στο 33,2%, στην ηλικιακή ομάδα 30-44 ετών στο 21,5%, στην ηλικιακή ομάδα 45-64 ετών στο 18,5% και τέλος στην ηλικιακή ομάδα 65-74 στο 13%. Είναι επίσης σημαντικό να τονίσουμε ότι το επίπεδο εκπαίδευσης έχει μικρή μόνο επίδραση στο επίπεδο της ανεργίας.

Η περίοδος 2010-2015 συνοδεύτηκε από ιδιαίτερα αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις, όπως εκφράζονται από τους σχετικούς δείκτες φτώχειας και ανισότητας. Ο δείκτης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αυξήθηκε από 27,7% το 2010 σε 35,7% το 2015. Όπως ήταν αναμενόμενο, το μεγαλύτερο ποσοστό εντοπίζεται στους ανέργους, το οποίο αυξήθηκε την περίοδο 2010-2015 κατά 14,3%. Το ποσοστό φτώχειας στους μισθωτούς εργαζομένους αυξήθηκε σημαντικά μετά το 2011, και το 2015 βρίσκεται κοντά στο 18%. Όσον αφορά τις υπόλοιπες πληθυσμιακές ομάδες, εμφανίζουν αύξηση στο ποσοστό φτώχειας μέσα στην κρίση με εξαίρεση τους συνταξιούχους, οι οποίοι

παρουσιάζουν μείωση της τάξης των 2,2 ποσοστιαίων μονάδων μεταξύ 2010-2015. Το γεγονός ότι οι συνταξιούχοι αποτελούν μια από τις πολυπληθέστερες κοινωνικές ομάδες συνέβαλε σημαντικά στη συγκράτηση του συνολικού ποσοστού φτώχειας.

Μερικά διαγράμματα με υψηλό ενδιαφέρον

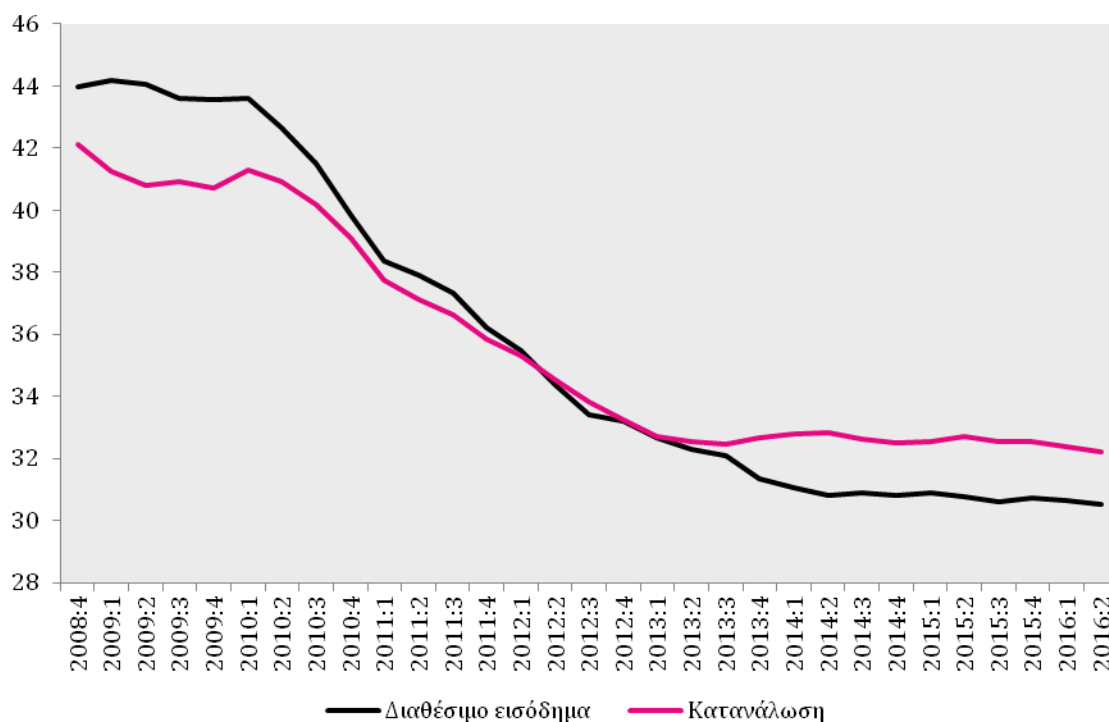

Πηγή: AMECO

Το κατά κεφαλήν πραγματικό ΑΕΠ της Ελλάδας συρρικνώθηκε την περίοδο 2008-2016 κατά 24,8% και διαμορφώνεται πλέον στις 17 χιλιάδες ευρώ. Η εξέλιξη αυτή συνέβαλε στη διεύρυνση της πραγματικής απόκλισης της ελληνικής οικονομίας με την ΕΕ-28, με το μέσο κατά κεφαλήν πραγματικό ΑΕΠ στην ΕΕ-28 να είναι το 2016 υψηλότερο κατά 57,6% του αντίστοιχου της Ελλάδας, έναντι απόκλισης 15,9% το 2008. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2016 για πρώτη φορά το μέσο κατά κεφαλήν πραγματικό ΑΕΠ στην ΕΕ-28 αναμένεται να ξεπεράσει το

επίπεδο του 2008, εξέλιξη που αποτυπώνει τη δυναμική της απόκλισης στο βιοτικό επίπεδο μεταξύ Ελλάδας και ΕΕ-28. Το παραπάνω εύρημα δεν έχει γίνει αντικείμενο δημόσιου διαλόγου, παρά το γεγονός ότι έχει κομβική οικονομική, κοινωνική και πολιτική σημασία.

Διαθέσιμο εισόδημα και κατανάλωση νοικοκυριών σε δισ. ευρώ
(Ελλάδα, 2008:4-2016:2, σταθερές τιμές 2010)

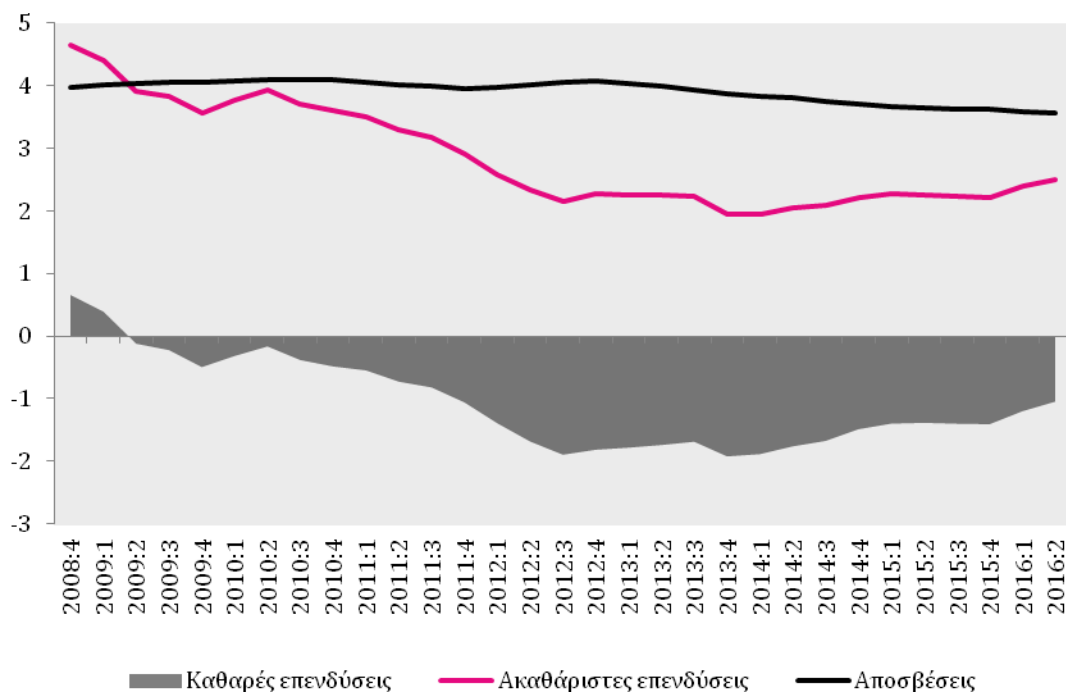

Πηγή: Eurostat (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)

Αν και η ιδιωτική κατανάλωση συνεχίζει να αποτελεί τη σημαντικότερη συνιστώσα της οικονομικής μεγέθυνσης, η διατηρησιμότητά της είναι αβέβαιη. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα το διαθέσιμο εισόδημα ακολουθεί συνεχή πτώση, η οποία ομαλοποιείται μετά το 2014. Η εξέλιξη του διαθέσιμου εισοδήματος αντανακλά την κλιμάκωση της λιτότητας και την εξέλιξη της ανεργίας, δεδομένης της φοροδιαφυγής. Στο διάστημα μεταξύ του α' τριμήνου του 2014 και του β' τριμήνου του 2016 η κατανάλωση υπερβαίνει το διαθέσιμο εισόδημα κατά μέσο όρο 2 δισ. ευρώ. Η χρηματοδότηση αυτού του πλεονάζοντος επιπέδου κατανάλωσης γίνεται κυρίως μέσω της μείωσης των

καταθέσεων γεγονός που λειτουργεί αποσταθεροποιητικά στο χρηματοοικονομικό πλαίσιο λειτουργίας της εθνικής οικονομίας.

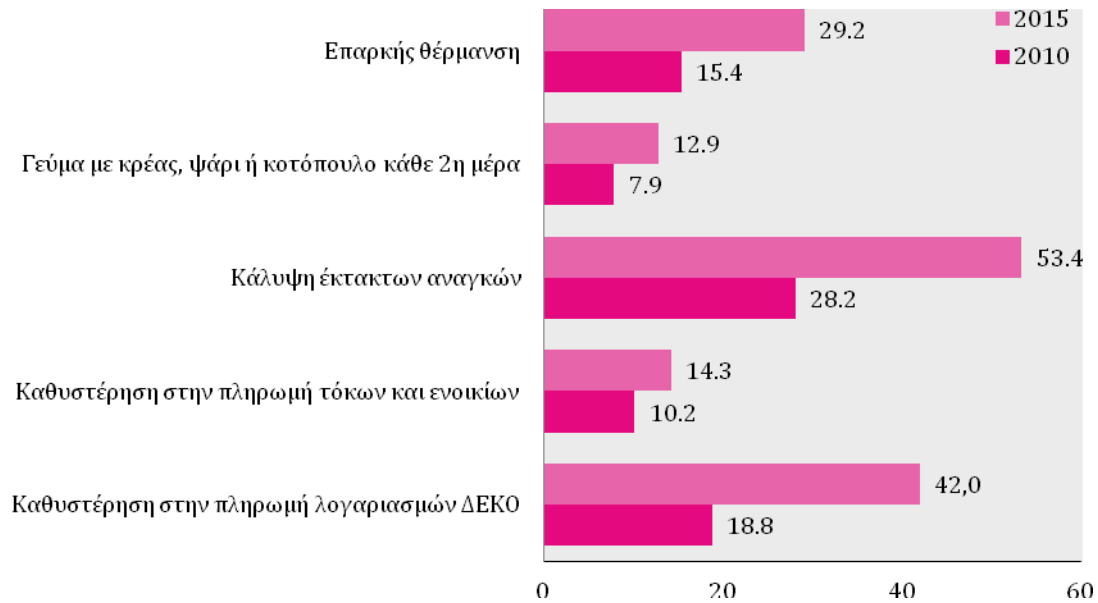
Πραγματικές ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου σε δισ. ευρώ (Ελλάδα, 2008:4-2016:2, σταθερές τιμές 2010)

Πηγή: Eurostat (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)

Το Διάγραμμα αποτυπώνει τις πραγματικές ακαθάριστες και καθαρές επενδύσεις μαζί με τις αποσβέσεις των επιχειρήσεων. Ήδη από το β' τρίμηνο του 2009 οι καθαρές επενδύσεις είναι αρνητικές αφού οι αποσβέσεις υπερβαίνουν τις ακαθάριστες επενδύσεις. Το εύρημα αυτό αποκαλύπτει το μέγεθος της αποεπένδυσης και το έλλειμμα ποιότητας της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, το οποίο, όπως έχουμε δείξει (INE ΓΣΕΕ, 2016α), διευρύνθηκε από την πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης και της απορρύθμισης της αγοράς εργασίας.

Ποσοστό (%) του πληθυσμού στην Ελλάδα που αδυνατεί να καλύψει συγκεκριμένες ανάγκες (2010 και 2015)

Πηγή: Eurostat

Η σημαντική μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των ελληνικών νοικοκυριών κατά την περίοδο 2010-2015 επέφερε αρνητικές επιπτώσεις στη δυνατότητα κάλυψης μιας σειράς βασικών αναγκών τους. Ειδικότερα, αύξηση από 15,4% σε 29,2% παρουσιάζει το ποσοστό των νοικοκυριών εκείνων που εμφανίζουν αδυναμία επαρκούς θέρμανσης της οικίας τους, ενώ αύξηση από 7,9% σε 12,9% παρουσιάζουν τα νοικοκυριά που αδυνατούν να καταναλώσουν γεύμα με κρέας, ψάρι ή κοτόπουλο κάθε 2η μέρα. Χαρακτηριστικό της οικονομικής αδυναμίας στην οποία έχουν περιέλθει τα ελληνικά νοικοκυριά είναι η πολύ μεγάλη αύξηση εκείνων που αδυνατούν να καλύψουν έκτακτες δαπάνες, το ποσοστό των οποίων αυξάνεται από 28,2% το 2010 σε 53,4% το 2015. Η μεγάλη αυτή αύξηση απορρέει αφενός από τη σημαντική μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και αφετέρου από την κατάρρευση των αποταμιεύσεών τους. Αυξανόμενο είναι επίσης και το ποσοστό των νοικοκυριών στην Ελλάδα που εμφανίζει καθυστερήσεις στην πληρωμή τόκων και ενοικίων (από 10,2% το 2010 σε 14,3% το 2015). Τέλος, γενικευμένα χαρακτηριστικά φαίνεται να αποκτά η αδυναμία πληρωμής λογαριασμών ΔΕΚΟ στην ώρα τους, καθώς το ποσοστό αυξάνεται από 18,8% το 2010 σε 42% το 2015.

